Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
MACIEJA SZPUNARJA,
predstavljeni 25. oktobra 2017 [1]

Zadeva C-645/16

Conseils et mise en relations (CMR) SARL
proti
Demeures terre et tradition SARL

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,
ki ga je vložilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija))

„Predhodno odločanje – Direktiva 86/653/EGS – Člen 17 – Samozaposleni trgovski zastopniki – Pravica trgovskega zastopnika do nadomestila ali odškodnine po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju – Nacionalna praksa, ki izključuje pravico do nadomestila v primeru odpovedi pogodbe s strani naročitelja v poskusnem obdobju, določenem v njej“

Uvod

1. Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija), se nanaša na razlago člena 17 Direktive Sveta 86/653/EGS z dne 18. decembra 1986 o usklajevanju zakonodaje držav članic o samozaposlenih trgovskih zastopnikih. [2]

2. Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbama Conseils et mise en relations (CMR) SARL in Demeures terre et tradition SARL (v nadaljevanju: družba DTT) v zvezi z zahtevkom družbe CMR za plačilo nadomestila za škodo, nastalo zaradi prenehanja veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju, ki jo je sklenila z družbo DTT.

3. Ta zadeva se nanaša na uporabo določb Direktive 86/653, zlasti njenega člena 17, v položajih, ko sta stranki pogodbe o trgovskem zastopanju v tej pogodbi določili poskusno obdobje, v katerem je naročitelj razdrl pogodbo. Poleg vprašanja zakonitosti določitve poskusnega obdobja, katerega učinek je neuporaba določb Direktive 86/653, zlasti njenega člena 17, za pogodbe, ki jih običajno ureja ta direktiva, bo Sodišče s to zadevo dobilo priložnost, da preuči širše vprašanje v zvezi s tem, kateri vidiki pogodbe o trgovskem zastopanju so usklajeni na podlagi te direktive.

1 Jezik izvirnika: francoščina.

2 UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 177.

Pravni okvir

Pravo Unije

4. V drugi in tretji uvodni izjavi Direktive 86/653 je navedeno:

„ker razlike v nacionalnih zakonodajah glede trgovskega zastopanja občutno vplivajo na pogoje konkurence in na opravljanje poklica znotraj [Evropske unije] ter škodujejo stopnji varnosti trgovskih zastopnikov v njihovih odnosih z naročiteljem, pa tudi varnosti pri sklepanju trgovskih poslov; ker te razlike otežujejo sklepanje in izvajanje pogodb o trgovskem zastopanju med naročiteljem in trgovskim zastopnikom, ki imata sedež v različnih državah članicah;

ker mora blagovna menjava med državami članicami potekati pod pogoji, ki ustrezajo tistim v notranjem trgu in to zahteva približevanje pravnih sistemov držav članic v takšnem obsegu, ki zagotavlja dobro delovanje skupnega trga; ker celo enotne kolizijske norme na področju trgovskega zastopanja ne odpravljajo zgoraj navedenih pomanjkljivosti in zato ne dovoljujejo opustitve predlaganega usklajevanja“.

5. Člen 1(1) in (2) te direktive določa:

„1. Usklajevalni ukrepi, ki jih predpisuje ta direktiva, se nanašajo na zakone in druge predpise držav članic, ki urejajo pravna razmerja med trgovskimi zastopniki in njihovimi naročitelji.

2. V skladu s to direktivo je ‚trgovski zastopnik‘ tisti, ki ima kot samozaposleni posrednik trajno pooblastilo za posredovanje pri prodaji ali nakupu izdelkov za drugo osebo, v nadaljevanju ‚naročitelj‘, ali za posredovanje in sklepanje poslov v imenu naročitelja in za njegov račun.“

6. Členi od 13 do 20 Direktive 86/653 so iz njenega poglavja IV, naslovljenega „Sklenitev in prenehanje veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju“. Člen 14 te direktive določa:

„Pogodba o trgovskem zastopanju, sklenjena za določen čas, ki jo pogodbeni stranki izvajata tudi po tem, ko je potekla, se spremeni v pogodbo o trgovskem zastopanju, sklenjeno za nedoločen čas.“

7. Člen 15(1) in (2) Direktive 86/653 določa:

„1. Če se pogodba o trgovskem zastopanju sklene za nedoločen čas, jo lahko z vnaprejšnjim obvestilom odpove vsaka pogodbena stranka.

2. Odpovedni rok znaša en mesec za prvo leto pogodbe, dva meseca za začeto drugo leto, tri mesece za začeto tretje leto in naslednja leta. Pogodbene stranke se ne morejo dogovoriti o krajših odpovednih rokih.“

8. Člen 17, od (1) do (3), te direktive določa:

„1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi trgovskemu zastopniku po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju zagotovijo nadomestilo v skladu z odstavkom 2 ali odškodnino v skladu z odstavkom 3.

2.

(a) Trgovski zastopnik ima pravico do nadomestila, če in kolikor:

– je naročitelju priskrbel nove stranke ali razširil poslovne stike z obstoječimi strankami in naročitelj še uživa velike prednosti v poslih s temi strankami

in

– je plačilo tega nadomestila ob upoštevanju vseh okoliščin ustrezno, predvsem glede provizije, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan in ki izhaja iz poslov s temi strankami. […]

(b) znesek nadomestila ne more presegati višine, ki ustreza letnemu nadomestilu, izračunanemu na podlagi letnega povprečja plačil, ki jih je trgovski zastopnik prejemal zadnjih pet let, in če se pogodba sklene za manj kakor pet let, se nadomestilo izračuna glede na povprečje tega obdobja;

(c) odobritev tega nadomestila trgovskemu zastopniku ne preprečuje uveljavljanja odškodnine.

3. Trgovski zastopnik ima pravico do odškodnine za nastalo škodo zaradi prenehanja pogodbenega razmerja z naročiteljem.

Ta odškodnina se nanaša na prenehanje pogodbenega razmerja in vključuje okoliščine:

– ki trgovskemu zastopniku onemogočajo prejemanje provizije, do katere bi bil pri normalnem izvajanju pogodbe upravičen, in naročitelju zagotavljajo pomembne prednosti, povezane z dejavnostjo trgovskega zastopnika,

– [in/ali] ki trgovskemu zastopniku niso omogočili amortizacije stroškov in izdatkov, povzročenih z izvajanjem pogodbe na priporočilo naročitelja.“

9. Člen 18 te direktive določa:

„Nadomestila ali odškodnine iz člena 17 ni mogoče zahtevati:

(a) če je pogodbo razdrl naročitelj zaradi kršitev, ki jih gre pripisati trgovskemu zastopniku in ki bi v skladu z nacionalno zakonodajo upravičevala odpoved pogodbe brez odpovednega roka;

(b) če je pogodbo razdrl trgovski zastopnik, razen če to odpoved upravičujejo okoliščine, ki jih gre pripisati naročitelju, ali jo upravičuje starost, slabost ali bolezen trgovskega zastopnika, zaradi česar od njega ni mogoče zahtevati nadaljnjega izvajanja dejavnosti;

(c) če trgovski zastopnik na podlagi dogovora z naročiteljem prenese v pogodbi o trgovskem zastopanju predvidene pravice in obveznosti na tretjega.“

10. Nazadnje, člen 19 te direktive določa, da „[p]ogodbene stranke pred potekom pogodbe ne morejo odstopati od določb členov 17 in 18 na škodo trgovskega zastopnika“.

Francosko pravo

11. Francoska republika je člen 17 Direktive 86/653 v nacionalno pravo prenesla tako, da se je odločila za ureditev iz odstavka 3 tega člena.

12. V zvezi s tem člen L134-12 Code de commerce (trgovinski zakonik) določa:

„V primeru prenehanja pogodbenega razmerja z naročiteljem ima trgovski zastopnik pravico do odškodnine za nastalo škodo.

Trgovski zastopnik izgubi pravico do odškodnine, če v enem letu od prenehanja veljavnosti pogodbe ne obvesti naročitelja, da namerava uveljavljati svoje pravice.

Pravico do odškodnine imajo tudi pravni nasledniki trgovskega zastopnika, če pogodba preneha veljati zaradi zastopnikove smrti.“

Dejansko stanje, postopek in vprašanje za predhodno odločanje

13. Družba DTT kot naročitelj je 2. decembra 2011 z družbo CMR sklenila pogodbo o trgovskem zastopanju, ki se je nanašala na prodajo stanovanjskih hiš. Ta pogodba je določala poskusno obdobje 12 mesecev, ob koncu katerega bi se štela za pogodbo za nedoločen čas, z možnostjo za vsako stranko, da v tem obdobju odpove pogodbo, in sicer prvi mesec z odpovednim rokom 15 dni, nato pa z odpovednim rokom enega meseca. V pogodbi o trgovskem zastopanju je bil določen cilj 25 prodaj na leto.

14. Družba DTT je z dopisom z dne 12. junija 2012 družbo CMR obvestila o odločitvi, da zadevno pogodbo po izteku enomesečnega pogodbenega odpovednega roka odpove. Ta odločitev je bila utemeljena z neizpolnitvijo cilja, zastavljenega z navedeno pogodbo, saj je družba CMR v petih mesecih izvedla le eno prodajo.

15. Družba CMR je z aktom z dne 20. marca 2013 pri Tribunal de commerce d'Orléans (sodišče za gospodarske zadeve v Orléansu, Francija) proti družbi DTT vložila zahtevek za plačilo nadomestila za škodo, nastalo zaradi prenehanja veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju. To sodišče je s sodbo z dne 30. januarja 2014 predlogom družbe CMR delno ugodilo.

16. Družba DTT se je 14. februarja 2014 zoper to sodbo pritožila. Cour d'appel d'Orléans (višje sodišče v Orléansu, Francija) je s sodbo z dne 18. decembra 2014 delno razveljavilo sodbo Tribunal de commerce d'Orléans (sodišče za gospodarske zadeve v Orléansu). To sodišče je zlasti menilo, da obveznost plačila nadomestila iz člena L134-12 trgovinskega zakonika ne nastane, če je pogodba o trgovskem zastopanju razdrta v poskusnem obdobju.

17. Družba CMR se je zoper to tožbo pritožila pri Cour de cassation (kasacijsko sodišče). Kot je navedlo Cour de cassation (kasacijsko sodišče) v predložitveni odločbi, je, prvič, Cour d'appel d'Orléans (višje sodišče v Orléansu) v sodbi uporabilo ustaljeno sodno prakso oddelka za trgovinske, finančne in gospodarske zadeve Cour de cassation (kasacijsko sodišče), v skladu s katero je mogoče od pravice do nadomestila odstopiti, če je bila pogodba o trgovskem zastopanju razdrta v poskusnem obdobju. Drugič, Cour de cassation (kasacijsko sodišče) je navedlo, da Direktiva 86/653 ne vsebuje napotila na morebitno poskusno obdobje, zato bi lahko stranki pogodbe o trgovskem zastopanju določili tako obdobje, ne da bi s tem kršili pravo Unije. Tretjič in nazadnje, s sklicevanjem na sodno prakso Sodišča je opozorilo, da je namen Direktive 86/653 zavarovati trgovskega zastopnika v odnosu do naročitelja, zato je treba člen 17(2) in (3) te direktive razlagati tako, da pripomore k temu varstvu.

18. V teh okoliščinah je Cour de cassation (kasacijsko sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali se člen 17 Direktive [86/653] uporablja, kadar pogodba o trgovskem zastopanju preneha v poskusnem obdobju, določenem v njej?“

19. Pisna stališča so predložile družba DTT, francoska in nemška vlada ter Evropska komisija.

Analiza

20. Predložitveno sodišče se z vprašanjem za predhodno odločanje sprašuje o uporabi člena 17(2) in (3) Direktive 86/653. Splošneje, s tem vprašanjem želi preveriti, ali je njegova sodna praksa s področja pogodb o trgovskem zastopanju, v skladu s katero začne status trgovskega zastopnika, kot je določen z Direktivo 86/653, učinkovati šele po izteku poskusnega obdobja, združljiva z Direktivo 86/653.

Uvodne ugotovitve

21. Najprej je treba opozoriti, da se Direktiva 86/653 uporablja v okviru spora med strankama pogodbe o trgovskem zastopanju, ki prebivata v Franciji in v zvezi s katerima ni mogoče ugotoviti nobenega elementa zunajdržavnosti.[3]

22. Glede tega je treba zlasti navesti, da ni sporno, da je cilj Direktive 86/653 uskladitev prava držav članic glede pravnih razmerij med strankama pogodbe o trgovskem zastopanju,[4] kot to izhaja iz člena 1(1) te direktive. Prvotni namen Direktive 86/653 je bil namreč ustvariti enake pogoje delovanja za naročitelje, ki svoje dejavnosti opravljajo na notranjem trgu prek trgovskih zastopnikov, tako da morajo naročitelji za namen vlaganja in poslovanja vedeti, kakšna pravila bodo veljala zanje glede nadomestil in plačil za trgovske zastopnike, ki jih uporabijo.[5]

23. Ob upoštevanju tega je Sodišče odločilo, prvič, da sta člena 17 in 18 Direktive 86/653 odločilnega pomena, saj opredeljujeta raven varstva, za katero je zakonodajalec Unije štel, da jo je razumno priznati trgovskim zastopnikom v okviru ustanovitve enotnega trga, in, drugič, da je ureditev, ki je bila s tem namenom določena v tej direktivi, obvezna.[6]

Namen ureditve nadomestil, določene s členom 17 Direktive 86/653

24. Uvodoma se je treba najprej vprašati o namenu ureditve nadomestil, določene s členom 17 Direktive 86/653. Sodišče je že imelo priložnost – zlasti v sodbah Honyvem Informazioni Commerciali[7] in Marchon Germany[8] – podati nekaj pojasnil[9] v zvezi s tem.

25. Najprej je treba upoštevati nekatere značilnosti delovanja pogodbe o trgovskem zastopanju. Čeprav delo trgovskega zastopnika večinoma zajema posredovanje pri sklepanju trgovskih poslov in vzpostavljanje novih poslovnih odnosov za naročitelja, ima zastopnik – načeloma – pravico do provizije, šele ko je konkreten posel sklenjen zaradi njegovega posredovanja, kot to izhaja zlasti iz

3 Glej v tem smislu sodbo z dne 13. julija 2000, Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:402, točka 13), v kateri je Sodišče odločilo, da je namen Direktive 86/653 „uskladiti pravo držav članic, kar zadeva pravna razmerja med strankama pogodbe o trgovskem zastopanju, ne glede na kakršen koli čezmejni element. Torej njeno področje uporabe presega področje uporabe temeljnih svoboščin, določenih s Pogodbo“.

4 Glej zlasti sodbo z dne 23. marca 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, točka 18 in navedena sodna praksa).

5 Glej tudi moje sklepne predloge v zadevi Agro Foreign Trade & Agency (C-507/15, EU:C:2016:809, točka 56).

6 Sodba z dne 17. oktobra 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, točki 39 in 40).

7 Sodba z dne 23. marca 2006 (C-465/04, EU:C:2006:199).

8 Sodba z dne 7. aprila 2016 (C-315/14, EU:C:2016:211).

9 Poleg namena, določenega s členom 17 Direktive 86/653, so bila Sodišču že predložena številna druga vprašanja v zvezi z razlago tega člena, in sicer v zvezi z upoštevnostjo te direktive v položaju, ko ima ena od strank sedež v tretji državi (glej sodbi z dne 9. novembra 2000, Ingmar, C-381/98, EU:C:2000:605, in z dne 16. februarja 2017, Agro Foreign Trade & Agency, C-507/15, EU:C:2017:129); v zvezi s pravili izračuna nadomestila in dopustnostjo dodelitve dodatne odškodnine (glej sodbi z dne 26. marca 2009, Semen, C-348/07, EU:C:2009:195, in z dne 3. decembra 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795) ali v zvezi s prenehanjem pravice trgovskega zastopnika v položajih, ko gre kršitve pripisati trgovskemu zastopniku ali ko pogodba s stranko, ki je tretja oseba, ni bila izvršena (glej sodbi z dne 28. oktobra 2010, Volvo Car Germany, C-203/09, EU:C:2010:647, in z dne 17. maja 2017, ERGO Poisťov ňa, C-48/16, EU:C:2017:377).

člena 7(1)(a) Direktive 86/653. Po drugi strani pa lahko odnos s stranko, ko je enkrat vzpostavljen, privede do vrste poslov, ne da bi zastopnik pri tem znova posredoval. Predhodno delo se tako sčasoma poplača. Naravo ureditve nadomestil, določene s členom 17 Direktive 86/653, je treba presojati v tem okviru.

26. Iz navedenega izhaja, da je lahko gospodarska škoda v smislu člena 17(3) Direktive 86/653 posledica dejstva, da je bila pogodba razdrta v trenutku, ko je trgovski zastopnik pridobil novo stranko. V tem primeru namreč provizije, izplačane do trenutka razdrtja, ne bi odražale zneska dodatne poslovne vrednosti, nastale za naročitelja.[10] Torej namen mehanizma povračila škode ni sankcionirati razdrtje pogodbe ali dodeliti preživnino trgovskemu zastopniku zaradi prenehanja veljavnosti pogodbe, ampak plačilo njegovega predhodnega dela. Pravica trgovskega zastopnika do nadomestila za nastalo škodo, kot je določena s členom 17(3) Direktive 86/653, je tako odvisna od njegove storilnosti v času trajanja pogodbe in prednosti, ki jih ima naročitelj še naprej od tega dela.[11] Torej je povračilo škode trgovskemu zastopniku po prenehanju veljavnosti pogodbe še vedno del naročiteljeve obveznosti protistoritve. Po drugi strani je samoumevno, da ne bo zastopnik prejel nobenega nadomestila, če ni zagotovil storitev, ki bi ustvarile gospodarsko prednost za naročitelja.

Narava in pravni učinki določitve poskusnega obdobja

27. V drugi fazi se je treba vprašati o naravi in pravnih učinkih določitve poskusnega obdobja na splošno.

28. Čeprav se Sodišče še ni izreklo o naravi poskusnega obdobja v okviru pogodb o trgovskem zastopanju, iz sodne prakse v zvezi z delovnim pravom, še zlasti iz sodbe Nisttahuz Poclava,[12] kljub temu izhaja, da je namen poskusnega obdobja delodajalcu omogočiti, da preveri usposobljenost in sposobnosti delavca za izvajanje nalog, za katere je zadolžen. Drugače kot pri pogodbi o trgovskem zastopanju je za pogodbo o zaposlitvi značilna obveznost delavca, da zagotavlja storitev, ne pa rezultata. Trgovski zastopnik opravlja svoj poklic samostojno, medtem ko pogodba o zaposlitvi predpostavlja, da je med delodajalcem in delavcem vez, ki temelji na podrejenosti. Zato v okviru pogodbe o zaposlitvi poskusno obdobje omogoča tudi usposabljanje in vodenje novega delavca. Ta potreba v odnosu med naročiteljem in trgovskim zastopnikom ne obstaja.

29. Vendar sta ti vrsti pogodb kljub vsemu primerljivi, kar zadeva njuno naravo *intuitu personae*. Tudi s pogodbo o trgovskem zastopanju je vzpostavljeno trajno pogodbeno razmerje,[13] ki temelji na zaupanju med sopogodbenicama. Iz navedenega izhaja, da je v okviru pogodbe o trgovskem zastopanju to, da se po potrebi poenostavi odpoved pogodbe, da stranka ne bi bila zavezana v odnosu do sopogodbenice, ki ne izpolnjuje njenih pričakovanj, celo edini cilj določitve poskusnega obdobja. Nazadnje, zdi se mi pomembno poudariti, da ta določitev ne vpliva na samo pogodbeno zavezo, tj. obveznost zagotavljanja storitve in protistoritve. Povedano drugače, ni mogoče šteti, da pogodba o trgovskem zastopanju do izteka poskusnega obdobja ni „dokončno sklenjena“. Pogodba je dokončno sklenjena, takoj ko je podpisana.

10 Glej moje sklepne predloge v zadevi Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2015:585, točka 27) in poročilo – ki je seveda nezavezujoče, a kljub temu poučno – Evropske komisije z dne 23. julija 1996 o uporabi člena 17 Direktive Sveta o usklajevanju zakonodaje držav članic o samozaposlenih trgovskih zastopnikih (86/653/EGS) (COM(96) 364 final).

11 Glej v tem smislu sodbo z dne 7. aprila 2016, Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2016:211, točka 33), in sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Poiaresa Madura v zadevi Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2005:641, točka 26).

12 Sodba z dne 5. februarja 2015 (C-117/14, EU:C:2015:60, točka 36).

13 Glej tudi člen 1(2) Direktive 86/653.

Zakonitost določitve poskusnega obdobja v pogodbah o trgovskem zastopanju

30. Na prvem mestu je treba na kratko obravnavati vprašanje, ali imata – na splošno – stranki pogodbe o trgovskem zastopanju, za katero se uporablja Direktiva 86/653, možnost določiti poskusno obdobje. Čeprav predložitveno sodišče vprašanja za predhodno odločanje ni postavilo v tem smislu, se obrazložitev njegove predložitvene odločbe in pisna stališča družbe DTT večinoma osredotočajo na ta vidik.

31. Zdi se, da predložitveno sodišče in družba DTT predpostavljata, da se ureditev povračila škode, določena s členom 17(2) in (3) Direktive 86/653, ne uporablja, če veljavnost pogodbe preneha v poskusnem obdobju. Natančneje, po njunem mnenju pogodba, s katero je določeno poskusno obdobje, ni dokončno sklenjena, zato naj se status trgovskega zastopnika še ne bi uporabljal. V skladu z ustaljeno sodno prakso predložitvenega sodišča se trgovski zastopnik ves čas trajanja morebitnega poskusnega obdobja ne more sklicevati na pravice, ki so mu podeljene z Direktivo 86/653.

32. Družba DTT trdi, da se status trgovskega zastopnika – ker Direktiva 86/653 ne vsebuje prepovedi določitve poskusnega obdobja – ne uporablja zaradi pravnih učinkov, ki se temu poskusnemu obdobju pripisujejo z nacionalnim pravom. V tem okviru družba DTT trdi, da niti v Direktivi 86/653 niti v sodni praksi Sodišča v zvezi z njo ni napoteno na morebitno poskusno obdobje, zato naj bi bilo strankama pogodbe o trgovskem zastopanju omogočeno, da ga določita, ne da bi s tem kršili pravo Unije.

33. Vendar je treba, kar zadeva pravo Unije, opozoriti, da je v skladu s členom 288, tretji odstavek, PDEU z Direktivo 86/653 določen le cilj, ki ga je treba doseči, nacionalnim organom pa je prepuščena izbira oblike in metod. Kot izhaja iz druge in tretje uvodne izjave te direktive ter sodne prakse Sodišča, je njen cilj zlasti varstvo trgovskih zastopnikov v njihovih odnosih z naročitelji.[14] V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Sodišče že večkrat izpostavilo obvezno naravo ureditve nadomestil, ki je določena s členi od 17 do 19 Direktive 86/653[15] in katere namen je – v povezavi s pravili iz členov 14 in 15 te direktive[16] – dopolniti sistem varstva trgovskih zastopnikov, vzpostavljen s to direktivo.[17] Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da so pravila glede ureditve nadomestil, določena s členoma 17 in 18 navedene direktive, odločilnega pomena, saj opredeljujejo raven varstva, za katero je zakonodajalec Unije štel, da jo je razumno priznati trgovskim zastopnikom v okviru ustanovitve enotnega trga.[18] To pomeni, da morajo določbe nacionalnega prava prispevati k uresničitvi obveznega cilja Direktive 86/653, tj. zagotavljanju visoke ravni varstva trgovskemu zastopniku.

34. Vendar ni v Direktivi 86/653 nikjer omenjeno morebitno poskusno obdobje. Ker se pravo Unije ne izreka o njegovi dopustnosti, se – enako kot družba DTT, francoska in nemška vlada ter Komisija – nagibam k ugotovitvi, da njegova določitev načeloma spada na področje uporabe pogodbene svobode strank. Vendar je treba ob upoštevanju cilja uskladitve, zastavljenega z Direktivo 86/653, zagotoviti, da uporabe te direktive in polnega učinka z njo določenih pravic ni mogoče zaobiti s pravnimi učinki, ki se poskusnemu obdobju pripisujejo v nacionalnem pravu. V nasprotnem primeru bi bila uporaba obveznih pravil Direktive 86/653 odvisna od nacionalnega prava.[19]

14 Sodba z dne 23. marca 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, točka 19).

15 Sodba z dne 9. novembra 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, točka 21).

16 Vse zgoraj navedene določbe so namreč vključene v poglavje IV Direktive 86/653, naslovljeno „Sklenitev in prenehanje veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju“.

17 Glej moje sklepne predloge v zadevi Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2015:585, točka 24).

18 Sodba z dne 17. oktobra 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, točka 39).

19 Poleg tega se lahko vprašamo, zakaj bi bila določitev poskusnega obdobja potrebna, če se z njo ne omilijo pogoji za odpoved pogodbe – s skrajšanjem odpovednega roka – saj razdrtja pogodbe ni treba obrazložiti v vsakem primeru.

Učinki poskusnega obdobja na člen 17 Direktive 86/653

35. Torej si je treba ogledati učinke, ki bi jih lahko imelo poskusno obdobje na pravico trgovskega zastopnika do nadomestila v skladu s členom 17 Direktive 86/653, in opredeliti omejitve, ki bi jih bilo morda treba za te učinke uporabiti z vidika obveznih pravil te direktive.

36. Področje uporabe in obseg člena 17 Direktive 86/653 je treba določiti ob upoštevanju njegovega besedila, konteksta in ciljev.[20] V zvezi s tem je treba poudariti, da je treba v skladu s sodno prakso Sodišča pri razlagi člena 17 Direktive 86/653 upoštevati cilj te direktive in sistem, ki ga uvaja.[21]

Besedilo Direktive 86/653

37. Pri razlagi te določbe se je treba najprej opreti na njeno besedilo. V skladu s členom 17(1) Direktive 86/653 države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi trgovskemu zastopniku „po prenehanju veljavnosti pogodbe“ zagotovijo nadomestilo ali odškodnino za nastalo škodo. Torej je prenehanje veljavnosti pogodbe pogoj za to, da trgovski zastopnik pridobi to pravico. To se zgodi, ko stranki odpovesta izvajanje pogodbe, tj. prenehata izvajati svoje obojestranske obveznosti.

38. Tak učinek nastane, če se stranka odloči odpovedati – pod omiljenimi pogoji, če je to primerno[22] – pogodbo o trgovskem zastopanju v poskusnem obdobju. Kot sem že poudaril, je namen določitve poskusnega obdobja poenostaviti odpoved pogodbe, da pogodbena stranka ne bi bila zavezana v odnosu do sopogodbenice, ki ne izpolnjuje njenih pričakovanj. Prav tako ni mogoče šteti, da se izvajanje pogodbe o trgovskem zastopanju začne šele ob izteku poskusnega obdobja.

39. V zvezi s tem besedilo več določb Direktive 86/653, vključno z njenim členom 17, nasprotuje temu, da bi se poskusno obdobje v nacionalnem pravu razlagalo kot obdobje, v katerem se izvajanje pogodbe še ni začelo in se status trgovskega zastopnika torej ne uporablja. Člen 1(1) Direktive 86/653 določa, da se ta direktiva nanaša na zakone, ki urejajo pravna razmerja med trgovskimi zastopniki in njihovimi naročitelji, pri čemer je trgovski zastopnik tisti, ki ima kot posrednik trajno pooblastilo, da med drugim posreduje pri prodaji ali nakupu izdelkov za drugo osebo. Torej razmerje med trgovskim zastopnikom in naročiteljem v smislu Direktive 86/653 obstaja od trenutka, ko je bila sklenjena pogodba, katere namen je prodaja ali nakup izdelkov s strani pogodbene stranke za drugo stranko, ne glede na to, ali se ta dejavnost izvaja v poskusnem obdobju ali ne.

40. V skladu s členom 1 Direktive 86/653 je varstvo, podeljeno s to direktivo, obvezno od sklenitve pogodbe in ga ni mogoče zaobiti z nobenim pogodbenim dogovorom med strankama, kot je to navedeno v členu 19 te direktive, v katerem je pojasnjeno, da stranki pogodbe o trgovskem zastopanju ne moreta odstopati od določb členov 17 in 18 navedene direktive v škodo trgovskega zastopnika. Torej ta pogodba z nacionalnim pravom ne more biti opredeljena drugače kot pogodba o trgovskem zastopanju. Izključitev s področja uporabe prava Unije ni mogoča.

41. Dalje, ugotoviti je treba, da „trajnost“ obveznosti trgovskega zastopnika, ki se zahteva v členu 1(2) Direktive 86/653, ni omajana z določitvijo poskusnega obdobja. Namen tega pogoja je s področja uporabe Direktive 86/653 izključiti enkratno naročilo, ki se ne nanaša na noben posel v prihodnosti.[23] Poleg tega zaradi možnosti odpovedi pogodbe ni omajana trajnost obveznosti, saj zadostuje, da je *poslanstvo* trgovskega zastopnika izvajati trajno nalogo, pa čeprav v položaju, v katerem se to

20 Sodba z dne 16. aprila 2015, Angerer (C-477/13, EU:C:2015:239, točka 26 in navedena sodna praksa).

21 Glej zlasti sodbo z dne 3. decembra 2015, Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, točka 21 in navedena sodna praksa).

22 Ki pa niso omiljeni z vidika obveznih določb Direktive 86/653.

23 Glej v tem smislu sodbo z dne 16. marca 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, točki 25 in 26), v kateri je Sodišče predvsem menilo, da je število poslov, ki jih je posrednik sklenil, upoštevno merilo za opredelitev trajnosti pooblastila. Podobno glej Rott-Pietrzyk E., „Komentarz do Dyrektywy Rady nr 86/653 z 18 grudnia 1986 roku w sprawie harmonizacji praw państw członkowskich dotyczących niezależnych agentów handlowych“, Problemy Prawne Handlu Zagranicznego, Uniwersytet Śląski, t. 19/20, 2000, str. 245.

poslanstvo ne uresniči, ker naročitelj razdre pogodbo. Iz tega izhaja, da namen poskusnega obdobja v običajnih razmerah ni ustvariti zgolj začasen položaj. Torej ni mogoče šteti, da kratko poskusno obdobje ne spada na področje uporabe mehanizma povračila škode, določenega v členu 17 Direktive 86/653, ker naj razmerje ne bi bilo „trajno“. V skladu z namenom navedenega mehanizma in ciljem Direktive 86/653 se ureditev uporablja, če lahko prenehanje veljavnosti pogodbe povzroči gospodarsko škodo za trgovskega zastopnika.

42. Torej je treba šteti, da odpoved pogodbe v poskusnem obdobju – enako kot v primeru pogodbe za nedoločen čas – povzroči „prenehanje veljavnosti“ v smislu člena 17 Direktive 86/653, za katero je značilno prenehanje uporabe glavnih pogodbenih obveznosti.

Splošna sistematika Direktive 86/653

43. Ta sklep je podkrepljen s sistematično razlago člena 17 Direktive 86/653. Poskusno obdobje se ne nanaša na obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, temveč na pravila prenehanja veljavnosti te pogodbe. Torej spada v isto kategorijo pravil, kot so tista iz členov 14 in 15 Direktive 86/653, ki urejata sklenitev in odpoved pogodbe o trgovskem zastopanju. Medtem ko se pogodba za določen čas na določeni datum izteče, je mogoče pogodbo za nedoločen čas odpovedati z odpovednim rokom. Enako velja za pogodbo, sklenjeno s poskusnim obdobjem, z edino razliko, da so lahko pogoji za odpoved, če je to primerno,[24] omiljeni. Vendar ostanejo mehanizem in učinki razdrtja enaki.

44. Za vse primere v zvezi s prenehanjem veljavnosti pogodbe, določene v členih 14 in 15 Direktive 86/653, je s to direktivo v členu 17 brez razlikovanja vzpostavljen enoten mehanizem nadomestil po prenehanju veljavnosti pogodbe. Iz splošne sistematike Direktive 86/653 torej izhaja, da se ta ureditev uporablja ne glede na postopek, ki je privedel do prenehanja veljavnosti pogodbe.

45. Poleg tega poskusno obdobje ni navedeno med izjemami od uporabe mehanizma povračila škode, ki so taksativno naštete v členu 18 Direktive 86/653. V skladu s to določbo nadomestila iz člena 17 te direktive ni mogoče zahtevati v treh primerih, in sicer, prvič, če je bila storjena kršitev, ki jo gre pripisati trgovskemu zastopniku in ki bi v skladu z nacionalno zakonodajo upravičevala odpoved pogodbe brez odpovednega roka, drugič, če je pogodbo odpovedal trgovski zastopnik, in tretjič, če trgovski zastopnik na podlagi dogovora z naročiteljem prenese v pogodbi o trgovskem zastopanju predvidene pravice in obveznosti na tretjega. Prenehanje veljavnosti pogodbe v poskusnem obdobju ne spada v nobeno od teh kategorij. Poleg tega je Sodišče že opozorilo, da je treba izjeme od pravila iz člena 17 Direktive 86/653, naštete v členu 18 te direktive, razlagati ozko[25] in jih torej ni mogoče razširiti na novo kategorijo, kot je razdrtje pogodbe v poskusnem obdobju.

Cilj Direktive 86/653

46. Glede cilja Direktive 86/653, kot je bilo opozorjeno v točki 33 teh sklepnih predlogov, iz zadevnega sistema povračila škode izhaja, da izključuje kakršno koli razlago člena 17 navedene direktive, za katero bi se lahko izkazalo, da škoduje trgovskemu zastopniku.[26] V zvezi z načinom, kako predložitveno sodišče uporablja člen 17 Direktive 86/653 v primeru prenehanja veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju v dogovorjenem poskusnem obdobju – dopustitev določitve takega obdobja ne sme privesti do tega, da je trgovski zastopnik prikrajšan za pravice, ki jih ima na podlagi člena 17 Direktive 86/653. Iz tega sledi, da ni mogoče že po načelu izključiti vsakršne pravice trgovskega zastopnika do nadomestila na podlagi ureditve, vzpostavljene s členom 17 Direktive 86/653, če pogodba o trgovskem zastopanju preneha veljati v poskusnem obdobju, ki je bilo določeno v njej.

24 Ki pa niso omiljeni z vidika obveznih določb Direktive 86/653.

25 Sodba z dne 28. oktobra 2010, Volvo Car Germany (C-203/09, EU:C:2010:647, točka 42).

26 Sodba z dne 26. marca 2009, Semen (C-348/07, EU:C:2009:195, točka 21).

47. Obvezna narava mehanizma varstva pravic trgovskega zastopnika je potrjena s členom 19 Direktive 86/653, ki strankam prepoveduje odstopanje od členov 17 in 18 te direktive v škodo trgovskega zastopnika.[27] Jasno pa je, da je prireditev pogodbe tako, da se določi poskusno obdobje, v katerem se ureditev, vzpostavljena s členoma 17 in 18 Direktive 86/653, ne uporablja, enakovredna takemu odstopanju.

48. Poleg tega in kot sta pravilno navedli nemška vlada in Komisija, bi se s tem, da bi uporabo mehanizma nadomestil, določenega s členoma 17 in 18 Direktive 86/653, zaobšli preprosto tako, da bi določili poskusno obdobje, odprla vrata zlorabam. S tem bi tvegali spodbujanje naročiteljev k izogibanju pravilom v zvezi z varstvom trgovskega zastopnika, tako da bi določili dolga poskusna obdobja, po izteku katerih ne bi bilo treba plačati nobenega nadomestila za posle, ki jih je trgovski zastopnik pridobil za svojega naročitelja.

49. Tak učinek bi bil v nasprotju z obveznimi določbami Direktive 86/653 z dveh vidikov, in sicer bi zavrnitev kakršnega koli nadomestila v primeru prenehanja veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju v poskusnem obdobju privedla do tega, da bi se izjeme od uživanja podeljenih pravic – taksativno naštete v členu 18 Direktive 86/653 – razširile, hkrati pa bi se znižala raven varstva, ki se želi doseči s to direktivo.

50. Nazadnje, to, da se mehanizem povračila škode, določen v členu 17 Direktive 86/653, uporablja že od začetka poskusnega obdobja, še ne pomeni, da pogodbenega razmerja o trgovskem zastopanju ni mogoče nikoli razdreti brez plačila nadomestila in da zato interesi naročitelja niso dovolj upoštevani. Člen 17(2)(a) Direktive 86/653 namreč določa, da ima trgovski zastopnik obvezno in brez predhodno določenih izjem pravico do finančnega nadomestila, vendar le „če in kolikor“ so se zaradi njegove dejavnosti bistveno razvili naročiteljevi poslovni odnosi, kar je povzročilo učinke, ki presegajo trajanje pogodbe o trgovskem zastopanju. Poleg tega mora biti plačilo tega nadomestila ob upoštevanju vseh okoliščin pravično.[28] V zvezi s tem je treba opozoriti, kot je bilo ugotovljeno v točki 26 teh sklepnih predlogov, da je ureditev nadomestil nagrajevalna in temelji na storilnosti trgovskega zastopnika. Če je torej treba po teh merilih dodeliti nadomestilo, zgolj dejstvo, da je bila pogodba odpovedana v poskusnem obdobju, ne zadostuje za to, da bi se plačilu nadomestila izognili. Nazadnje, prenehanje veljavnosti pogodbe v poskusnem obdobju lahko učinkuje enako kot prenehanje veljavnosti pogodbe, sklenjene za nedoločen čas, torej povzroči gospodarsko škodo. Nasprotno, če pogoji iz člena 17(2) in (3) Direktive 86/653 niso izpolnjeni, ni treba trgovskemu zastopniku dodeliti nobenega nadomestila ne glede na to, ali je bila pogodba razdrta v poskusnem obdobju ali ne. To izhaja tudi iz dejstva, da namen ureditve nadomestil ni sankcionirati razdrtje pogodbe, temveč trgovskemu zastopniku zagotoviti odškodnino za pretekle storitve, ki bodo učinkovale še na prihodnje posle naročitelja.

Predlog

51. Glede na vse navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je postavilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija), odgovori:

Direktivo Sveta 86/653/EGS z dne 18. decembra 1986 o usklajevanju zakonodaje držav članic o samozaposlenih trgovskih zastopnikih je treba razlagati tako, da se njen člen 17 uporablja, kadar pogodba o trgovskem zastopanju preneha v poskusnem obdobju, določenem v njej.

27 Glej tudi sodbo z dne 9. novembra 2000, Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, točka 22).

28 Sodba z dne 28. oktobra 2010, Volvo Car Germany (C-203/09, EU:C:2010:647, točka 44).